

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНОЗНАВСТВА В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка проблеми. Використання проектних технологій на уроках українознавства спрямоване на активізацію пізнавальних інтересів учнів; розвиток творчих здібностей, умінь застосовувати знання на практиці; формування критичного мислення школярів.

Актуальність наукових досліджень полягає у тому, що проектні технології обумовлюються, передусім, необхідністю розуміти сутність та призначення отриманих знань, своєї роботи, самостійно ставити професійні цілі та завдання, обмірковувати способи їх здійснення.

Метод проектів вважають одним з найперспективніших методів навчання, адже він створює умови для творчої самореалізації учнів; підвищує мотивацію до навчання; сприяє розвитку інтелектуальних здібностей; дозволяє залучити кожного учня до активного пізнавального процесу; формувати навички пошуково-дослідницької діяльності; виявляти свої здібності у груповій співпраці, набуваючи комунікативних умінь; грамотно працювати з інформацією [5].

Аналіз попередніх досліджень. Метод проектів був запропонований і розроблений американським філософом Джоном Дьюї в першій половині ХХ ст. Він запропонував будувати навчальний процес на активній основі, спираючись на цілеспрямовану діяльність учнів з урахуванням їх особистої зацікавленості в цих знаннях [1, с. 50].

З середини 90-х років метод проектів починає привертати до себе увагу педагогів російських та українських шкіл. Л. Варзацька й Л. Кратасюк розробили практичні методичні поради щодо організації проектної діяльності учнів на уроках української мови та українознавства. Г. Токмань вважає проектування сучасною навчальною технологією викладання української літератури та інших гуманітарних наук. Детальні методичні рекомендації щодо використання проектних технологій у процесі навчання української літератури розглядалися у працях Л. Герус, Г. Присмицької, О. Дем'яненко. Загальні теоретичні положення щодо методу проектів розглядаються у працях українських (К. Баханов, А. Касперський, О. Коберник, Є. Павлютенков, В. Сидоренко, С. Ящук) і російських (Е. Полат, Н. Пахомова, Н. Матяш, І. Чечель) науковців [6, с. 5-6].

Мета статті — розкрити можливості застосування проектних технологій на уроках українознавства в загальноосвітніх навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Основною тезою сучасного розуміння методу проектів російський науковець Є. Полат називає вислів: «Усе, що я пізнаю, я знаю, для чого мені це потрібно та де й як я можу застосувати ці знання».

Новий тлумачний словник української мови дає таке визначення: «проект — задуманий план дій, задум, намір». Проект, метод проектів: 1) запланована діяльність, що передбачає досягнення поставлених завдань протягом певного періоду часу і в межах певного бюджету; 2) навчально-практична діяльність, що має певні освітні цілі; включає дослідження та вирішення проблем, використання різних матеріалів, планується та використовується учнями та вчителями за умов, близьких до реальних.

В основі методу проектів лежить:

- розвиток пізнавальних умінь і навичок учнів;
- умінь орієнтуватися в інформаційному просторі;
- умінь самостійно конструювати свої знання;
- умінь інтегрувати свої знання з різних галузей науки;

- уміння критично мислити [4, с. 12].

Проектна діяльність може знаходити застосування на різних етапах навчання й виховання, маючи опорою струнку систему філософських і психологічних концепцій. Сферою цілепокладання є створення умов для розвитку творчої активності учнів і самореалізації сутнісних сил [3, с. 26].

Проекти розрізняються за:

- пріоритетним видом діяльності: творчі, соціальні, дослідні, рольові, пошукові, ігрові;
- предметно-змістовною сферою інтересів: екологічні, правові, телекомунікаційні, філологічні, політехнічні, інформаційні, художні;
- участю в розробці: індивідуальні, парні, групові, колективні;
- терміном виконання: короточасні, середньої тривалості, довготривалі;
- характером партнерських взаємодій між учасниками проектною діяльності: кооперативні, змагальні, конкурсні;
- рівнем реалізації міжпредметних зв'язків: монопредметні, міжпредметні;
- формою презентації (захисту): пленарні, стендові, мультимедійні, рольові, творчі [8, с. 6].

Метод проектів має певну структуру:

I. Постановка проблеми-задачі. Робота починається з постановки проблеми, так званого ключового питання, яке становить суть проекту. Його формулює вчитель. Ключове питання, маючи всеосяжний, стимулюючий характер, розкриває сутність літератури, пов'язує її з іншими дисциплінами, з життям. Після цього учитель ставить перед учнями завдання щодо матеріального вираження майбутніх створених ними проектів (відеофільм, бортжурнал «подорожей», альбом, газета, альманах, низка заходів, репортажів, веб-сторінка тощо).

Ключове питання проекту через свою глобальність, абстрактність може видатись учням недоступним. Виникає потреба конкретизації, уточнюючих питань, які називаються тематичними. Ці питання, ретельно розроблені вчителем заздалегідь, указують механізми розкриття ключового питання. Вони не мають однозначної «правильної» відповіді, а покликані активізувати учнів до роздумів, досліджень, пошуку, дискусії.

II. Самостійна дослідницька робота учнів. Наступний етап уроку повністю присвячений дослідницькій роботі учнів над тематичними питаннями, яка може проводитися в парах, у групах.

III. Оцінка поетапних результатів. Після виконання завдання учні звітують про результати — відбувається активне обговорення аспектів тематичних питань, підсумовуються проміжні результати роботи над проектом.

IV. Створення проекту та його захист. Підсумкову оцінку вчитель виставляє за проект після його захисту учнем.

Досвід розробки із цієї проблемної теми переконливо довів її ефективність [7, с. 4, 6].

У процесі вивчення українознавства в одинадцятому класі під час вивчення весільної обрядовості, а саме особливостей коровайного обряду, ми створили проект «Благослови Боже, і отець, і мати...», який базується на державних стандартах та навчальних програмах з таких предметів як: українознавство, українська література, музика та інформатика.

Мета проекту — детально опрацювати особливості коровайного обряду українського весілля; навчити учнів працювати з польовим матеріалом та аналізувати його; розкрити локальні особливості весільного хліба; розвивати навички опису коровайних символів; допомогти учням усвідомити важливе місце короваю у весільній обрядовості; навчити визначати образ короваю в українських народних піснях та пареміях; поглиблювати вміння обґрунтовувати свої міркування, співпрацювати з іншими; висловлювати особисте ставлення до проблем, які порушено під час виконання проекту; виховувати повагу до українських звичаїв.

Цей проект інтегрований і пов'язаний з чотирма дисциплінами: українознавство, українська література, музика та інформатика.

Ключове питання проекту: З чого розпочинається створення щасливої сім'ї?

Тематичні питання: 1. Чому коровай вважають провісником долі майбутньої сім'ї? 2. Коровайниця — професія чи покликання душі? 3. Чи може коровай, виготовлений без пісень, стати обрядовим хлібом?

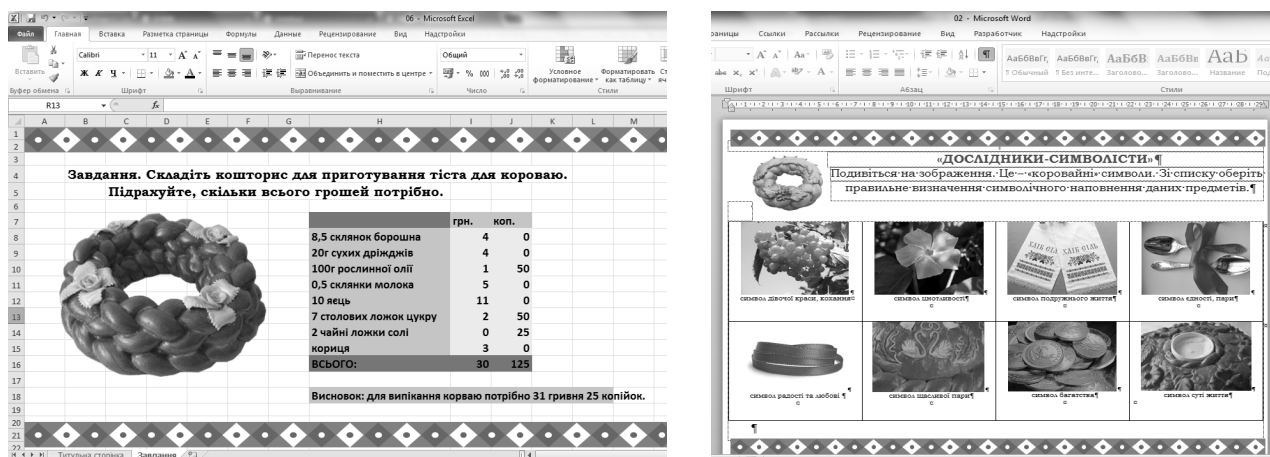

Рис. 1. Зразки матеріалів, розроблених учнями 2 групи «Пекарі-обрядовці» (кошторис приготування тіста для короваю) та 1 групи «Дослідники-символісти» (опис головних коровайних символів)

У роботі над проектом учні були поділені на три групи:

I група — «Дослідники-символісти» працювали над питанням: «Чому коровай вважають провісником долі майбутньої сім'ї?». Вони аналізували коровайні символи, визначали місце обрядового хліба на весіллі, описували етимологію слова «коровай», порівнювали локальні особливості короваю, створювали порівняльні таблиці, виділяли символіку рослин у коровайному оздобленні та в народній поезії.

Результатом роботи цієї групи є створення мультимедійної презентації, в якій відображено символічне значення елементів оздоблення весільного короваю.

II група — «Пекарі-обрядовці» працювали над питанням: «Коровайниця — професія чи покликання душі». Учні оцінювали необхідність випікати коровай, з'ясували трактування повір'я: яким є коровай, таким буде і життя молодих, з'ясували, куди дівали решту тіста, яке залишилося від короваю, та конструювали процес випікання виробів з тіста для коровайниць.

Результатом роботи цієї групи є створення збірки рецептів випікання короваю «Бабусин коровай», що містить рецепти, зібрані під час дослідження.

III група — «Піснярі-фольклористи» працювали над питанням: «Чи може коровай, виготовлений без пісень, стати обрядовим хлібом?». Учні цієї групи досліджували загальноприйняті етапи обряду випікання короваю, класифікували обрядові «коровайні» пісні, визначали, які риси святкового хліба використовують у загадках, приказках та прислів'ях, виділяли основні правила поділу короваю.

Результатом роботи цієї групи є створення обрядового календаря «Коровай, коровай, кого хочеш вибирай!», який містить ілюстрації та тексти пісень, приказки, прислів'я й загадки.

Кожна із творчих груп проводила опитування.

Група «Дослідники-символісти»: «Асоціації зі словом «коровай».

Група «Пекарі-обрядовці»: «Коровай на весілля — домашній чи на замовлення?», «Торт чи коровай?» та «Рецепт моєї бабусі найоригінальніший!».

Група «Піснярі-фольклористи»: «Чи знаєте Ви тексти пісень коровайного обряду?» та «Чи стане коровай обрядовим хлібом без пісень?».

Щотижня юні дослідники випускали газету «Сонце на столі», у якій розповідали про свою роботу над проектом, залучали читачів до співпраці, пропонували різні цікавинки.

Під час роботи над проектом учні вдосконалювали навички проведення досліджень, поглиблювали свої знання з українознавства та української літератури, навички роботи з

персональним комп'ютером.

Кінцевим результатом роботи було створення та презентація учнями своїх напрацювань у вигляді публікацій: збірник рецептів «Бабусин коровай», календар «Коровай, коровай, кого хочеш вибирай», презентацій, веб-сайту «Благослови Боже, і отець, і мати...».

Рис. 2. Зразок газети, розробленої учасниками проекту

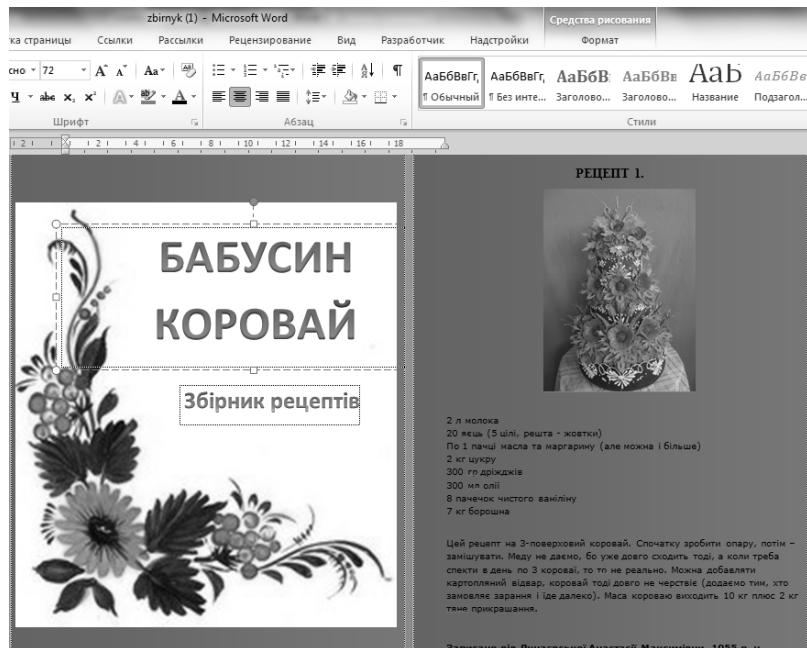

Рис. 3. Елемент збірника рецептів (група «Пекарі-обрядовці»)

Після закінчення роботи ми провели відкритий урок у формі круглого столу, на якому представили результати своїх досліджень, зроблених під час роботи над проектом.

Висновок. Використання проектних технологій у процесі вивчення українознавства у старшій школі дозволяє значно підвищити зацікавленість учнів у навчальному процесі, застосувати сучасні технології навчання, задіяти всіх учнів класу для проведення різноманітних досліджень, створення матеріалів у електронній та паперовій формах, аналізу результатів проведених опитувань, анкетувань, що сприяю підвищенню якості знань учнів, формуванню вміння працювати у команді, планувати свою роботу та реалізовувати заплановані завдання.

Література:

1. Башинська Т. Проектувальна діяльність — основа взаємодії вчителя та учнів / Т. Башинська // Дайджест педагогічних ідей та технологій. — 2003. — №3. — С. 49-52.
2. Иванова Л. Проектирование в обучении: дидактические принципы / Л. Иванова // Учитель. — 2004. — №6. — С.11-15.
3. Косогова О.О. Метод проектів на уроках зарубіжної літератури / О.О. Косогова. — Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. — 144 с.
4. Мелашенко К. М. Технологія проектного навчання / К. М. Мелашенко // Завуч. — №13(271). — Травень, 2006. — С. 12-14.
5. Морзе Н. Метод навчальних проектів ... / Н. Морзе // Вісник програм шкільних обмінів. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://visnyk.iatp.org.ua/print;498>.
6. Ницета В. А. Технологія життєтворчих проектів на уроках української мови та літератури : [навч. посібник] / В. А. Ницета. — Х. : Основа, 2009.— 248 с.
7. Ницета В. А. Метод проектів на уроках літератури / В. А. Ницета // Українська мова та література. — Травень, 2006. — № 17 (465). — С. 4-9.
8. Ящук С. М. Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проектно-технологічної діяльності / С.М. Ящук // Рідна школа. — 2004. — №4. — С 9-11.

У статті розглянуто суть проектних технологій, описано актуальність їх застосування у навчальному процесі і розкрито можливості застосування проектних технологій на уроках українознавства в загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: метод проектів, українознавство, проектна діяльність, інформаційні технології, дослідницька діяльність.

В статье рассмотрена сущность проектных технологий, описана актуальность их применения в учебном процессе и раскрыты возможности применения проектных технологий на уроках краиноведения в общеобразовательных учебных заведениях.

Ключевые слова: метод проектов, краиноведение, проектная деятельность, информационные технологии, исследовательская деятельность.

The article deals with the essence of design techniques, describes the relevance of their use in the educational process and reveals possibilities of design technology in the classroom Ukrainian Ethnology in secondary schools.

Keywords: project method, project activities, Ukrainian Ethnology, Information Technology, Research.

УДК 373.5.091.33:004.9

Н.Ю. Коломійчук, В.В. Кравчук, І.В. Кравчук
м. Вінниця, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МАШИНОЗНАВСТВА У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Однією з важливих тенденцій розвитку загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) є впровадження у навчально-виховний процес нових освітніх та інформаційно-комунікаційних технологій, що передбачає не лише оснащення освітніх установ сучасними комп'ютерними засобами, але й таке використання їх можливостей, яке підвищує ефективність освітнього процесу і виводить його на якісно новий рівень. Стрімке збільшення обсягу навчального матеріалу з одночасною тенденцією зменшення часу на його вивчення вимагає інтенсифікації процесу навчання. Це зумовлює потребу в пошуку ефективних шляхів організації й управління процесом навчання, засобів контролю рівня засвоєння знань та інших шляхів підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Нині джерелом таких резервів можуть бути інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які дозволяють поєднувати текст, звук, графіку, анімацію, аудіо, відео, з метою демонстрації перебігу виробничих, технологічних,